

εἰς καιρομένην κάρμινον, ἵνα καταπυρακτωθῶσιν. Ἀκολούθως ἐξετέλεκεν αὐτὰ μετὰ προσοχῆς, τὰ ἐτίθει ὑπὸ κώδωνα ὑάλινον, τὰ συνέδεε μετὰ τῶν ἠλεκτρικῶν συρμάτων, ἐξήρει τὸν ἀέρα, ἐκίει τὸ ἠλεκτρικὸν ρευστὸν, ἐκάστοτε δὲ «ἐγίνετο φῶς καλόν».

Προϊκτὴν ὑπολαμβάνουσαν τὴν τεχνικὴν περιγραφὴν τοῦ γεννήτορος τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός καὶ τοῦ ἠλεκτρομέτρου, δι' οὗ πᾶσα οἰκοδόσποινα ἀπὸ τοῦδε δύναται ἀσφαλῶς νὰ μετρή τὸ ἐκάστοτε ἀναλισκόμενον φῶς. Ἀρκεῖ νὰ εἰπωμεν, ὅτι ὁ Ἐδισὼν ἀσχολεῖται νῦν εἰς τὴν τελείωσιν τῶν διαφόρων αὐτοῦ μηχανῶν, εἰς τὴν σκοπιμωτέρην παρασκευὴν ἀνθρακουργῶν οὐσιῶν, εἰς τὴν ἀπεργασίαν μικρῶν καὶ μεγάλων λυχνιῶν καὶ δὴ καὶ κρεμαστῶν λυχνούχων, τῶν κοινῶς πολυελαίων, καὶ ὅτι μετὰ πολλῆς μεγαλοφυΐας ἐπέλυσε τὸ ζήτημα περὶ τοῦ «φωτός τοῦ μέλλοντος», ὅπερ θὰ ἀνατρέψῃ βαθμηδὸν τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν κηρίων, τῶν ἐλαίων καὶ τῶν πετρελαίων.

Θυμαστὴ μὲν ἡ φύσις, θαυμαστός δὲ καὶ ὁ τοῦ ἀνθρώπου νοῦς, ὁ τὰ μυστήρια ἐκείνης, ἦτοι τὴν ἀλήθειαν ἐξιχνεύουσιν. Τὴν ἐν τῇ φύσει λαθάνουσαν ἀλήθειαν ἐπιζητήσαντες οἱ περὶ τὰ φυσικὰ ἀσχολοῦμενοι διέτησαν ὄρη καὶ ἰσθμούς, ἤσαν τὰς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν ἀποστάσεις, κατέπραξαν δὲ ἐν βραχεῖ χρόνῳ καὶ ὀλίγαις χερσὶν ὅσα κατὰ τὴν ἀρχαιότητα μυριάδες δούλων χειρῶν ἐν χρόνῳ μακρῷ δὲν ἴσχυον νὰ κατορθώσιν. Εἰς τοὺς πέως θριάμβους ἕτερον θρίαμβον ἀρτίως προσέθηκεν ὁ Ἐδισὼν, ἀνακαλύψας φῶς εὐωνότατον καὶ ἀκίνδυνον, διαχεζόμενον ἑκατοντάδας σταδίων μακρὰν. Ἐνεπέδωσε δὲ οὕτω ἐμβριθεστάτην παρατήρησιν, ἣν ἐξήνεγκε μὲν πρῶτος ὁ θεῖος Πλάτων, καλέσας τὴν Σοφίαν θυγατέρα τοῦ Θαύμαντος καὶ τῆς Πενίας, ἦτοι τῆς περιεργίας καὶ τῆς ἀπορίας, διεσχαφίνισε δὲ αὐχῆτον εὐφραδῶς ὁ ἐν ἀρχῇ μνημονευθεὶς φιλόσοφος ποιητής, εἰπὼν «Καλῶς βλέπω, ὅτι οὐδέποτε κορύννυται ὁ νοῦς ἡμῶν, ἐὰν μὴ τὸν φωτισθῆ ἐκείνη ἡ Ἀλήθεια, ἐκτὸς τῆς ὁποίας ἐτέρα ἀλήθεια οὐδεμία διαχέεται. Ἄμα καταλαβὼν αὐτήν, ἤρμεῖ ἐν αὐτῇ, ὡς θηρίον ἐν τῷ ἰδίῳ φωλεῷ καὶ δύναται νὰ τὴν καταλάβῃ· εἰ δὲ μὴ, πᾶσα ἐπιθυμία θὰ ἦτο ματαία. Διὰ τοῦτον τὸν λόγον, καθάπερ ἐκ τῆς ρίζης τοῦ ὕψουμένου δένδρου ὁ βλαστὸς, γεννᾶται παρὰ τοὺς πόδας τῆς ἀληθείας ἡ ἀμφιβολία· εἶναι δὲ τοῦτο πρόνοια τῆς φύσεως, ἥτις ἡρέμα καὶ κατὰ μικρὸν, ἀπὸ ὕψους εἰς ὕψος, ὠθεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν ἀλήθειαν τὴν ὑπερτάτην»<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰῶνος τούτου ἀπενεμήθησαν ἐν Γαλλίᾳ 3000 διπλώματα εὐγενείας.

<sup>2</sup> Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Κλεισῇ» ὑπὸ τοῦ πολυμαθοῦς κ. Θ. Λιβὰδα.

## Σημείωσις περὶ ΑΓΑΘΟΕΡΓΩΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ

παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς.

Δικαίως θαυμάζομεν τὰ ποικίλα ἀγαθοεργὰ καθιδρύματα, τὰ ὁποῖα κοσμοῦσι σήμερον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ὅλας τὰς πόλεις τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Τὰ καθιδρύματα ταῦτα εἶναι τὸ ἀσφαλὲς μέτρον τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἔθνῶν, χρησιμεύουσι δὲ σήμερον ὄχι μόνον εἰς περίθαλψιν τῶν διαφόρων ἀνθρωπίνων δυστυχιῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς προαγωγὴν τῆς ἐπιστήμης. Ὀλίγοι ὅμως παρ' ἡμῖν γινώσκουσιν, ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους ἀπὸ Χριστοῦ αἰῶνας καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα, ὅτε ἡ σήμερον πεπολιτισμένη Εὐρώπη ἦτο βυθισμένη εἰς τὰ σκοτῖα τῆς βαρβαρότητας, ἤμαζον λαμπρὰ ἀγαθοεργὰ καταστήματα παρὰ τοῖς προγόνοις ἡμῶν Βυζαντινοῖς, ὡς ἐκ τῶν κατωτέρω γίνεται δῆλον.

Ἐκ τινος ἐπιστολῆς τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ τῆς ἱστορίας κ. Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου μεταφέρομεν τὰ ἐξῆς: Ἐπειδὴ οἱ Βυζαντινοὶ ἀναφέρουσι πολλάκις οἱ Βυζαντινοὶ. Ἐπειδὴ δὲ κυρίως περὶ νοσοκομείων ἐπιθυμεῖτε νὰ πληροφορηθῆτε, σᾶς παρατηρῶ ὅτι συνήθως ὠνόμαζον τὰ νοσοκομεία ξενώνας καὶ γηροκομεία, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν ἐπομένων. Ἐπὶ τῆς στάσεως τοῦ Νικά (532 μ. Χ.) «καὶ ὁ ξεῶνων τοῦ Σαμψῶν ὁ μέγας ἐκαύθη, καὶ ἀπώλλαντο οἱ ἐν αὐτῷ ἀνακείμενοι ἄρρωστοι». (Πασχάλιον Χρονικόν, σελ. 622 τῆς ἐν Βόννῃ ἐκδόσεως). Ὁ βασιλεὺς Μαυρίκιος (ἀνηγορεύθη τῷ 582 μ. Χ.) «ἐκτίσσε καὶ τὸ λωβῶν γηροκομείον εἰς τὰ Ἡρίου (ἀκρωτήριον τὸ σήμερον καλούμενον Φενέρ-μπαρτσέ), καὶ πολλὰ ἐν αὐτῷ ἐχρηγήρησε πρὸς θεραπείαν τῶν λωβῶν ἀδελφῶν». (Κεδρηνοῦ, τόμ. 1ος σελ. 698-699 τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως). Ὁ Ῥωμανὸς ὁ Λακαπηνὸς (919-944) ἀνεκάλισσε πρὸς τοῖς ἄλλοις πολλοῖς «κατὰ γερῶντων προφῆτα ξενουμένων τε καταγῶγια, ἀρρωσούντων ἐνδιδαιτήματα». (Χρονογραφίας συγγραφείσης ἐκ προστάγματος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, σελ. 431 τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως).

Εἰς τὰς πληροφορίες ταύτας τοῦ σοφοῦ ἡμῶν ιστοριογράφου προσθέτομεν καὶ τὰς ἐξῆς, τὰς ὁποίας ἀρῶμεθα ἐκ τοῦ ἀρίστου συγγράμματος τοῦ ἀεμνήστου Σκαρλάτου Δ. τοῦ Βυζαντινοῦ (Κωνσταντινουπόλις, τόμ. Α' σελ. 130).

Καθ' ὃν λόγον ἡ ἱστορία καταδικάζει τὸν ἀνωφελῆ πληθυσμὸν τῶν μοναστικῶν καταγῶγιων, κατὰ τὸν αὐτὸν ἀποδίδει τὸν δίκαιον ἔπαινον εἰς τὰ κοινωφελῆ καὶ φιλανθρωπικὰ καταστήματα, διὰ τῶν ὁποίων διάφοροι αὐτοκράτορες ἐπλούτισαν κατὰ καιροὺς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Πολλὰ μάλιστα τῶν Μοναστηρίων μετεπονήθησαν, τινὰ δὲ καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἦσαν προσδωρισμένα, εἰς ἄσυλα δυστυχῶν, ὅσους εἶτε

νόσοι, εἴτε γῆρας, εἴτε πνία καὶ ἀπορία ἐσχάτη καθίστων ἀξίους τῆς συμπαθείας καὶ βοηθείας τῶν ἄλλων. Παρεκτός δὲ τῶν Νοσοκομείων, Γηροκομείων, Ξενοδοχείων, Βρεφοτροφείων κτλ., τὰ ὅποια καθιστᾶ ἀναγκαϊότατα ἢ ἐπισώρευσις τοσοῦτου πλήθους ἀνθρώπων εἰς τὰς μεγαλοπόλεις, ἢ Κωνσταντινούπολις πρώτη ἔδωκε τὸ παράδειγμα τῶν καταγωγίων ἐκείνων, τῶν φερωνύμως κληθέντων *Τῆς Μετανοίας*, ὅπου αἱ δυστυχεῖς, ὅσας δεινὰ περιστάσεις παρέσυρον, εὕρισκον καταφύγιον. Τοιοῦτου εἶδους καθιδρύματα μόλις πρὸ τεσσαράκοντα ἐτῶν τὸ πρῶτον συνεστήθησαν ἐν Γαλλίᾳ. Ἀλλὰ τὰ διὰ τοὺς ἀπόρους ξένους Ξενοδοχεῖα πρὸ πάντων ἦσαν εὐεργέτημα ἀνεκτίμητον εἰς πόλιν, ὅπου τοσαῦτα συμφέροντα, καὶ ἰδίως αἱ εἰς τὸ βῆμα τοῦ Ἀυτοκράτορος ἐκκαλούμεναι δίκαι, ἔσυρον ἐκ τῶν ἐσχάτων τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους τοὺς ὑπηκόους. Τοιοῦτους Ξενῶνας ἀνήγειραν ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ἡ Θεοδώρα, καὶ διάφοροι βῆσιλεις καὶ ἄρχοντες. Ἀλλ' ὁ κατ' ἐξοχὴν καλούμενος *Ξενῶν*, κείμενος μεταξύ τῶν ναῶν τῆς ἁγίας Βίρνης καὶ τῆς ἁγίας Σοφίας ἐσεμνύετο μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ἐν ἁγίοις Σαυφῶν τοῦ *Ξενυδόχου*, ὅστις Πατριεὶος τὴν ἄξιαν καὶ ἐκ τῶν πρωτίστων εὐγενῶν, ἀφιέρωσεν ὄλον αὐτοῦ τὸν βίον εἰς περιθαλψὴν τῶν πτωχῶν καὶ ἀνεστίων. Ἄλλος ἐπίσημος ἄρχων, ὁ πρωτοβεστιάριος Ζωτικὸς, ὁ ἐξαιρέτως ἐπικληθεὶς Ὁρφανοτρόφος, ὡς πρῶτος ἀναδεχθεὶς τὴν ἐπισπασίαν ταύτην, ἀφιερῶθη ἰδίως εἰς τῶν λωβῶν (λεπρῶν) τὴν νοσοκομίαν, καὶ κατετάχθη ὡσαύτως εἰς τὸν χορὸν τῶν ἁγίων.

Ὡς εἶδομεν ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ἐπιστολῇ τοῦ κ. Παπαρρόγοπούλου, οἱ Ξενῶνες οὗτοι ἐχρησίμουν συγχρόνως καὶ ὡς Νοσοκομεῖα, κυρίως τῶν ἀσθενούντων ξένων, καὶ ἐν αὐτοῖς ἦσαν ἰατροὶ θεραπεύοντες ἀμισθὶ τοὺς προσερχομένους. Γηροκομεῖα δὲ καὶ πτωχοτροφεῖα ἔτισαν πολλοὶ βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Τὴν λέξιν Ξενῶν εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ νοσοκομείου παρέλαβον ἡ λατινικὴ καὶ πολλὰ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν (*hospitium, hôpital*, κτλ.).

Δικαίως παρετηρήθησαν καὶ ἐπληθήθησαν παρ' ἀπάντων τῶν ἐπισκεφθέντων τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα περιηγητῶν τὰ εὐεργετικὰ αὐτῆς καθιδρύματα, ὧν τὸ πρῶτιστον κατὰ χρονολογικὴν τάξιν εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου καθιδρυθὲν ἐν Αἰγίνῃ Ὁρφανοτροφεῖον. Ἐὰν δὲ λειψθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἐσχάτη ἐρήμωσις καὶ πνία, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ ἔθνος διετέλει πρὸ πεντηκονταετίας, τὸ φαινόμενον τοῦτο εἶναι τῷ ὄντι ἀξιὸν θαυμασμοῦ. Πλὴν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὁ Ἕλληνας ἀναγνώστης παρατηρεῖ, ὅτι οὕτω ἐνεργῶν ἀκολουθεῖ τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας του καὶ τοῦ ἔθνους του. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πολλοὶ εὐεργετικοὶ θεσμοὶ ἀπολύτου ἀνάγκης ἔλλείπου-

σιν εἰσέτι παρ' ἡμῖν, οἱ δὲ πλείστοι τῶν ὑπαρχόντων παρουσιάζουσιν εἰσέτι πολλὰς ἀτελείας, πλὴν τὰ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐλευθέρας ὑπάρξεως κατορθωθέντα πείθουσιν, ὅτι καὶ τὰ ἐλλείποντα θὰ γίνωσι, καὶ τὰ κακῶς κείμενα θὰ βελτιωθῶσιν. Μὴ λησμονῶμεν δὲ, ὅτι οὔτε ἐπ' αὐτῶν τῶν ζοφερωτέρων τῆς ἱστορίας του ἐποχῶν ἔπαυσεν ὁ ἑλληνισμὸς νὰ ἐκδηλοῖ τὰς εὐεργετικὰς τάσεις του. \*\*

## ΠΕΡΙ ΜΝΗΜΟΝΙΚΟΥ

Ἐν τινι τῶν τελευταίων συνεδριάσεων τῆς ἐν Παρισίοις Ἑταιρίας τῆς βιολογίας ὁ διδάκτωρ Κ. Δελωναὶ ἀνέγνω περιεργον μελέτην περὶ μνημονικοῦ. Ὁ σοφὸς φυσιολόγος ὠμίλησε περὶ ἀπασῶν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' ἡμεῖς περιοριζόμεθα εἰς ὅσα εἶπε περὶ τοῦ μνημονικοῦ.

Ἐν τῇ ζωικῇ κλίμακι ὁ ἵππος διακρίνεται διὰ τὴν λίαν ἀνεπτυγμένην αὐτοῦ μνήμην τῶν τόπων. Ὁλος ὁ κόσμος γνωρίζει πλείστα ὅσα παραδείγματα ἵππων, οὓς ἀπώλεσαν οἱ ἐπιθάται των, καὶ οἵτινες ἐπανεῦρον εὐκόλως τὸν δρόμον των. Ἐξοχον παράδειγμα τοῦ εἶδους τούτου, μαρτυροῦν θαυμάσιον καὶ ἀληθὲς παρατηρητικόν, εἶνε ὁ ἵππος τοῦ Ἰβάρθ ἐν τῷ γνωστῷ μυθιστορηματι τοῦ Βάλτερ-Σκότου. Μνήμην ἐκπληκτικὴν ἔχει καὶ ὁ ἐλέφας καθ' ἑκάστην δ' ἐξιστοροῦνται γεγονότα ἐπικυροῦντα ὅσα ἀναφέρει θαυμάσια περὶ τοῦ βασιλέως τούτου τῶν παχυδέρμων ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Αἰλιανός. Εἶδη τινὰ σκύλλων, πρὸ πάντων δ' οἱ ἐπιλεγόμενοι *λουλοῦ*, ἔχουσι θαυμασίως ἀνεπτυγμένην τὸ μνημονικὸν ὀρμέφυτον, καὶ μάλιστα τὴν λεγομένην παθολογικὴν μνήμην, ἥτοι τὴν μνήμην ὧν πάσχει τις εὐαρέστων ἢ δυσαρέστων. Πάντα ταῦτα ἐπικυροῦσι τὴν γνώμην τοῦ Πλουτάρχου, ὅτι ὀλιγώτερον ἀπέχει ζῶον ζῶον, παρὰ ἄνθρωπος ἀνθρώπου.

Τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου δύναται νὰ παρομοιωθῇ πρὸς κλεψύδραν, ἧς τὸ ἐν δοχεῖον κατέχει ἡ μνήμη, καὶ τὸ ἄλλο ὄλαι αἱ ἐπίλοιποι δυνάμεις. Ὅταν τὸ ἐν τῶν δοχείων κενοῦται, τὸ ἄλλο πληροῦται. Ὁ νόμος οὗτος ἀποδεικνύεται ἀπὸ πλείστα ὅσα γεγονότα. Ἡ γυνὴ π.χ., φυσιολογικῶς κατωτέρα τοῦ ἀνδρὸς ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐγκεφάλου, ἔχει ἀσυγκρίτως πλείω μνήμην. Εἶνε γνωστὸν ὅτι αἱ ὑποκρίτριαι ἀποστηθίζουσιν εὐκολώτερον τὰ πρόσωπά των παρὰ τοὺς ὑποκριτὰς· αἱ μαθήτριαι τῶν σχολείων εὐδοκίμοῦσιν εἰς τὰς ἐξετάσεις πλείωτερον παρὰ οἱ μαθηταί. Ἀλλὰ μὴν ποσάκις εἰς τὰς ἐξετάσεις τὸ μνημονικὸν εἶνε οὕτως εἰπεῖν ἢ θεῖα Πρόνοια τῶν ἀνοήτων! Δύναται νὰ εἴη τις ὅτι ἐν τῷ οἰκῆματι τοῦ γυναικεῖου ἐγκεφάλου ἡ μνήμη ἐξαπλώνεται καὶ καλοκάθηται μὲ τὴν ἄνοιαν, ὥστε σφετερίζε-